

М Н Е Н И Е

ЗА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ НА ГЛ. АСИСТ. Д-Р МИРА Н. МАРКОВА ЕДИНСТВЕН УЧАСТНИК В КОНКУРС ЗА ДОЦЕНТ ПО 3.1 СОЦИОЛОГИЯ, АНТРОПОЛОГИЯ, НАУКИ ЗА КУЛТУРАТА (ЕТНОЛОГИЯ), ОБЯВЕН В ДВ. БР. 43 ОТ 07. 07. 2011 ОТ ПРОФ. ДИН ЦВЕТАНА ГЕОРГИЕВА

Използвайки съвременния административен език бих определила кандидата за горепосочения конкурс гл. асист. д-р Мира Маркова като завършен образователен продукт на катедрата по етнология при ИФ на СУ “Св. Климент Охридски”. Обучението ѝ по етнология, включително и докторантурата, преподавателската ѝ работа, научна продукция и представеният хабилитационен труд са пряко свързани с катедрата и нейната дейност. Обръщам внимание на този факт, защото той показва достигната зрялост на кандидатката, но и възможностите на катедрата по етнология като обучаваща и изследователска институция. Връзката с университетското преподаване по етнология е основната характеристика на рецензираната научна продукция, в значителна степен обусловена от целите и нуждите на преподавателската практиката. В десетте години работа в университета гл. асист. д-р М. Маркова води семинарни упражнения по Българска етнология, но чете бакалавърски и магистърски курсове по Извъневропейска етнология, Славянска етнология, Регионални процеси и музейна мрежа, Локални традиции, календарни празници и фестивали и др. Този съкратен списък впечатлява с разнообразието от проблеми и теми, по които тя е трябвало да достига до висока професионална квалификация в различни научни полета. Широтата на интересите ѝ се доказва от списъка на публикациите, в който присъстват изследвания върху традиция и модерност, върху селото и града, върху миграции и локалност, върху облекло и хранене, върху митове и митологизиране и др.. Примерите са достатъчни за да покажат, че за гл. асист. д-р М. Маркова делението на културата на духовна и материална или на традиционна и модерна не съществува. Въпреки тематичното разнообразие, а може би поради него текстовете ѝ отговарят напълно на критериите, изисквани за хабилитация. Те показват широкоспектърна осведоменост, прилежна работа на терен, овладян професионален анализ и умение за синтез на събраната, систематизирана и осмислена етнологична информация. Без преувеличения мога да кажа, че научната продукция представя гл. асист. д-р М. Маркова като професионален етнолог със стабилни знания и опит.

Форматът “мнение” не дава възможност за подобен анализ на нейните изследвания, поради което ще концентрирам вниманието на членовете на Журито върху монографията “Локалните градски култури”. Избирам тази труд защото той характеризира най-пълно изследователския подход на гл. асист. д-р М. Маркова. Още в докторската си дисертация тя интерпретира проблема за трансформацията на българското общество от традиционно към модерно, проследявайки го чрез промените в селската среда през ХХ в.. В новата ѝ монография този проблем е изследван в паралелния му втори аспект, чрез анализа на урбанизацията, т.е. чрез процесите на огражданяване на селяните. Изключително удачен е изборът на обектите на етнологичното ѝ изследване: софийския квартал Редута и малкия град Стрелча. Техните “размери” дават възможност да бъдат “наблюдавани” в детайли за да се съпостави, сравни и установи общото и различното в начините или по-скоро в степените на урбанизиране в двете селищни системи. В анализите си д-р М. Маркова логично обяснява спецификите им като варианти на индивидуална и локална идентичност. Процесите, които “превърщат” селяните в граждани са проследени чрез двете базови нива на проявлението им: урбанизиране на пространството и урбанизиране на обитателите му. Изследването на гл. асист. д-р М. Маркова потвърждава водещата

роля на пространството в “огражданяването” на жителите му. Софийският квартал Редута се появява като ново, бих казала “изкуствено” селище, създадено в държавата в хода на изграждане на София като българска столица. То събира селско население от близки и далечни околности на града и ги обединява в общ живот под натиска на държавната и общинска политика, диктувана от промените в българското общество. Гл. асист. д-р М. Маркова реконструира изменящите се позиции на квартала в общоградската структура на българската столица и установява няколко фази: 1. Сборно селище на “чист” терен, чиито функции трябва да повтарят тези на “огражданените” вече села Подуене и Слатина, т.е. село, което трябва да храни разрастващия се град; 2. Дубликат на модела на старите софийски квартали Банишора, Драс махала, Юч бунар като самостоятелна човешка група, принадлежаща към столицата, но и обособена териториална група, различна от тези в другите квартали; 3. Квартал от социален тип, който поради непосредствената близост до самия градски център разширява мрежата от комуникации, но се отграничава като самодостатъчна съседска общност; 4. Един от най-престижните софийски квартали в последното десетилетие, в който “нахлуват” пришълци, приемани като “чужди” от вече плътно затворената общност. При тези трансформации гл. асист. д-р М. Маркова доказва бърз процес на модернизация на личностно и групово ниво. Жителите на Редута нямат колебание в градския си статус. Те имат самочувствието на граждани, именно поради принадлежността си към кварталната общност, която високо ценят и ревниво пазят. За тях тя е не само колективна ценност, но същност на градската им идентичност, която ги обособява от “селяните от Младост”. Гл. асист. д-р М. Маркова проследява връзката на тази градска идентичност с кварталната орална история и очертава “местата на паметта” чрез топосите на обществените контакти: кръчмата, игрището, поликлиниката, училището (в непосредствена близост до квартала), в които се следва модел, приеман от съвременните поколения като наследство от предходните.

Вторият изследван обект е град Стрелча. Той представлява моделът на урбанизираното село с аграрно организирано пространство и групови отношения, структурирани и регламентирани чрез традиционни роднински и териториални контакти. Изследването показва, че колективната памет и героиката на предците не са и не могат да бъдат стимул за модернизация на групата. Общественото пространство не е от градски тип. Обществените места на паметта (храма, читалището, паметниците) не са специфично градски и функционират само като места за публично представяне, а не за лични контакти. Процесите на модернизация се движат главно чрез осъвременяването на индивидуалния дом и етикетни промени в личното поведение като пиене на кафе в заведение. Липсва модел за съвременен общ живот. На фона на икономическата криза в хода на т.н. преход почти всеки индивид е готов да приеме рисковете на собственото си урбанизиране, но извън родния град и въпреки любовта си към него. Традицията се оказва пречка за трансформацията на индивида и на общността и не позволява превръщането на селяните в граждани. Гл. асист. М. Маркова не е формулирала такъв извод, но той естествено следва от нейния анализ. Бих добавила, че Стрелча повтаря трудния процес на урбанизиране на планинските селища в целия европейски юг (Португалия, Испания, Южна Франция).

И аз ще последвам “традицията”, която изисква да се посочат пропуски в рецензираните изследвания. Открих само един, който според мен е съществен. В изследването “другият”, “чуждият” е напълно елиминиран. Той липсва в изследването, въпреки че реално присъства в Редута, а в Стрелча е заместен от “новия богат”. Този “чужд” или “различен” за групата и нейната локална идентичност според мен е най-интересният обект за наблюдение и за анализи. Той е носител на индивидуалната и груповата трансформация на идентичността при течащата свръх бърза урбанизация. Прави тази бележка по-скоро като насока към важен проблем в магистърския курс “Локални градски култури”. Общите ми

положителни впечатления, сбито посочени в краткото Мнение са моето основание да препоръчам на членовете на Журито да гласуват положително и да присъдят на гл. асист. д-р М. Маркова научното звание *доцент*.

07. 11. 2011